

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

pt.: „Od dzieciństwa do dorosłości – w kobiecym świecie Cecylii Walewskiej (1859-1940)”

Lidia Małgorzata Pawlak

W przedłożonej rozprawie słowem przewodnim jest edukacja, ściśle związana z szeroko rozumianym kształceniem, a także wychowaniem. Bohaterki Cecylii Walewskiej podlegają procesowi edukacyjnemu już od najmłodszych lat, w różnorodnych szkołach, żeńskich pensjach czy w domach. Jest to kluczowy punkt badań, będący podwaliną rozmaitych wypadkowych o charakterze psychologicznym, społecznym, bytowym, a także antropologicznym. Skutki owego procesu wychowawczego, widoczne zwłaszcza w centralnym okresie życia, czyli dojrzałości. W poszczególnych rozdziałach uwypuklone zostały różnorodne problemy i ograniczenia, z jakimi musiały się borykać ówczesne kobiety.

Praca podzielona została na cztery rozdziały, zawarte w obrębie dwóch części. Pierwsza z nich dotyczy życia i twórczości Cecylii Walewskiej, a kolejna przedstawia poszczególne etapy kobiecego życia: „Dzieciństwo i młodość” oraz „Dojrzałość i starość”.

Rozdział zatytułowany *Dzieciństwo i młodość* obejmuje szereg zagadnień dotyczących macierzyństwa, a także wychowania i edukacji wchodzących w życie panien. Ta część pracy zwraca uwagę na problem tabu, jakim było życie seksualne, poczęcie, ciąża oraz narodziny dziecka. Porusza się tu także kwestię smutnego macierzyństwa i niechcianych dzieci. Ponadto przedstawia problem wychowania i nauki dziewczynek, warunkujący przyszłe, dorosłe życie.

Kolejny rozdział rozprawy, zatytułowany: *Dojrzałość i starość* omawia między innymi kwestię aranżowania małżeństw. Uczestnictwo w intensywnym życiu salonowym i znalezienie kandydata na męża było zadaniem każdej wchodzącej w życie młodej kobiety z wyższych sfer. Wszelkie próby przeciwstawienia się obowiązującym konwenansom, pragnienia edukacyjne czy też emancypacyjne spotykały się z bezwzględną krytyką lub traktowane jako przejaw bezczynności, monotonii, oporu lub schorzeń o podłożu psychicznym.

Najbliższa rodzina zobowiązana była do organizacji przyjęć i zapraszania do swych domów śmietanki towarzyskiej miasta. Ilość balów, jakie zobowiązani byli wydać rodzice przeznaczonej do zamężcia panny, rosła wraz z jej wiekiem. W pierwszej połowie XIX wieku zalecano jeden bal rocznie dla piętnastolatki, trzy bale dla panny dwudziestoletniej i aż sześć dla dwudziestopięciolatki. Organizacja takiego przedsięwzięcia była dużym wyzwaniem, zwłaszcza gdy należało to powtarzać kilkakrotnie w ciągu roku. Tradycyjna małżeńska giełda organizowana była nieprzerwanie aż do wybuchu drugiej wojny światowej, niejednokrotnie budząc zainteresowanie całej miejskiej społeczności.

W prezentowanym rozdziale poruszona została także kwestia zdrad, podwójnego życia i nieformalnych związków, co było na przełomie XIX i XX wieku powszechne. Zaś kobiety, niejednokrotnie świadome wybryków swoich mężów, zmuszone były przyjmować je z pokorą i absolutną uległością. Według obowiązujących wówczas społecznych norm musiały okazywać zdradzającym je mężczyznom miłość, serdeczność i zrozumienie. Sytuacja wyglądała zupełnie inaczej, gdy zdrady dopuszczała się kobieta. Wówczas normy obyczajowe nie były tak tolerancyjne. W tym rozdziale omówiono również zagadnienie pracy zawodowej kobiet oraz ich ścieżek rozwoju.

Całość rozprawy kończy podrozdział *Wobec starości w jesieni życia*, mówiący o trudach egzystencji kobiet opuszczonych przez dzieci, jak też o młodych mężczyznach, dzielących życie z bogatymi, schorowanymi kobietami w podeszłym wieku.

Rozprawa ma charakter komparatystyczny, tym samym zawarte w pracy analizy sięgają po elementy psychologii, hermeneutyki, dotykają także kulturowej antropologii, za sprawą której możliwy okazuje się ogląd kwestii kobiecej w rozległym kontekście obyczajowym, umiejscowienie jej w XIX-wiecznych realiach. Materiałami wykorzystanymi w pracy są powieści i publicystyka Cecylii Walewskiej. W powieściach, życie młodych kobiet ukazane zostało w sposób pełny, a wpływ modeli wychowawczych na dalsze życie uwidacznia się bardzo wyraziście. Bardzo dokładnie wybrzmiewało to także w poglądach pisarki, do których starała się przekonać ówczesną opinię publiczną.